

ПОШИРЕННЯ ЕПІДЕМІЙ ЯК ФОРМА ВЧИНЕННЯ ДИВЕРСІЇ

Тома Маріана Георгіївна

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального права*

*Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
м. Чернівці, Україна*

Аналіз кримінальної відповідальності за диверсію є неможливим без детального й всебічного дослідження кожного окремого елемента складу злочину. Це обґрунтовується тим, що згідно зі статтею 2 Кримінального кодексу України (далі – КК України), підставою для притягнення особи до кримінальної відповідальності виступає саме вчинення нею суспільно небезпечного діяння, яке за своїми характеристиками відповідає складу злочину, передбаченому положеннями кодексу [1].

Як і будь-який прояв зовнішньої людської поведінки, злочин являє собою комплексну психофізичну єдність. Він не обмежується лише суб'єктивним, внутрішнім психічним змістом, але також знаходить своє вираження у чітко визначених зовнішніх, об'єктивних формах поведінки. Саме ці зовнішні прояви служать основою для формування його об'єктивної сторони, яка є невід'ємною складовою злочину як соціального і правового феномена.

Об'єктивна сторона диверсії, яку визначає національне законодавство України, охоплює вісім різних форм її здійснення. Однією з таких форм є поширення епідемій серед людей, епізоотій серед тварин, а також епіфітотій, що стосуються рослинного світу. Ці дії спрямовані на завдання шкоди життю, здоров'ю чи майну, а також на дестабілізацію суспільного та економічного порядку.

По-перше, слід розглянути питання вчинення дій, спрямованих на поширення епідемій. Відповідно до положень Кодексу цивільного захисту України та Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб» від 6 квітня 2000 року № 1645-III, епідемія трактується як масове поширення інфекційної хвороби серед населення певної території, що відбувається за короткий проміжок часу [2]. У межах кримінально-правової науки епідемія визначається як процес значного поширення інфекційних захворювань серед людей на великій території у стислі часові рамки. Це явище характеризується тим, що рівень захворюваності інфекційною хворобою серед населення конкретного регіону у певний період значно перевищує звичайний епідеміологічний показник, типовий для цієї хвороби, і супроводжується специфічною

динамікою розвитку. Щодо терміну «поширення», в українській мові він походить від дієслова «поширювати», яке означає процес розширення або збільшення чогось у розмірах чи обсязі (тобто розповсюдження) [3, с. 483].

Інфекційні хвороби – це порушення здоров'я людини, спричинені живими збудниками, такими як віруси, бактерії, рикетсії, найпростіші, грибки, гельмінти, кліщі та інші патогенні паразити. Вони також можуть бути викликані продуктами життєдіяльності цих мікроорганізмів (токсинами) або патогенними білками (пріонами). Ці захворювання здатні передаватися від інфікованих осіб до здорових і мають тенденцію до швидкого масового розповсюдження [2].

Інфекційні захворювання класифікують на такі категорії:

а) унебезпечні інфекції – характеризуються важкими та/або стійкими порушеннями здоров'я в окремих пацієнтів, які становлять серйозний ризик для їхнього життя та загального стану здоров'я;

б) особливо небезпечні інфекції, включаючи карантинні захворювання (такі як чума, холера, жовта гарячка) – викликають тяжкі та/або стійкі розлади здоров'я у значної кількості осіб, відзначаються високим рівнем летальності та характеризуються стрімким поширенням серед населення. Як видається, з огляду на те, що у статті 113 КК України йдеться про злочини проти засад національної безпеки, розповсюдження особливо небезпечних інфекційних хвороб, зазвичай, слід розглядати як поширення епідемій [1].

Таким чином поширення епідемії зазвичай характеризується розповсюдженням особливо небезпечних інфекційних захворювань, викликаних відповідними збудниками, які можуть швидко охоплювати масові масштаби за короткий час. Науковці, досліджуючи об'єктивний аспект диверсії, зазначають, що до дій, спрямованих на розповсюдження епідемій, слід відносити проникнення збудників таких хвороб на територію України або спроби їх поширення. Це може відбуватися через зараження харчових продуктів, води, їжі, медикаментів, медичних інструментів або шляхом розповсюдження інфікованих переносників хвороб, таких як гризуни, комахи чи кліщі.

Законодавство в ст. 113 КК України не деталізує конкретних дій, спрямованих на поширення епідемій. Тому такими можуть бути будь-які дії, які безпосередньо сприяють розповсюдженню збудників особливо небезпечних інфекційних захворювань. Методи поширення епідемій також можуть бути різними, зокрема:

а) аерогенний або повітряно-крапельний шлях, коли збудник хвороби розповсюджується через повітря і потрапляє в організм людини через органи дихання;

б) аліментарний (харчовий) або рідинно-харчовий шлях, за якого інфекційний збудник потрапляє в організм через споживання заражених води чи їжі;

с) Трансмісійний шлях, що полягає в штучному зараженні переносників, наприклад, кровосисних членистоногих, які через укуси передають інфекцію людині;

д) Контактний шлях, коли збудник проникає в організм через слизові оболонки рота, носа, очей або через пошкоджену шкіру.

Збудники інфекційних захворювань характеризуються низкою специфічних властивостей, які підкреслюють їхню потенційну небезпеку щодо поширення. До ключових характерних особливостей таких збудників можна віднести: 1) епідемічний потенціал, що полягає у здатності викликати масові спалахи захворювань серед населення на великих територіях за короткий проміжок часу; 2) висока токсичність, яка визначається інтенсивністю їхнього біологічного впливу; 3) контагіозність, тобто спроможність передаватися безпосередньо між людьми або між тваринами і людьми; 4) наявність інкубаційного періоду, що є латентним етапом розвитку інфекції, починаючи від моменту зараження і до появи перших клінічних проявів захворювання, що може тривати декілька днів; 5) здатність до тривалої консервації мікроорганізмів, яка забезпечує їх життєздатність протягом періоду від 5 до 10 років; 6) складність визначення первинного осередку поширення інфекції.

Суспільна небезпечність дій, спрямованих на поширення епідемій, у більшій мірі проявляється у серйозному загрозовому характері інфекційних захворювань, а також у їхній здатності до самостійного та неконтрольованого поширення серед населення. При цьому ключовим фактором не є конкретна кількість постраждалих, а потенціал інфекції викликати значно ширшу загрозу. Наприклад, навіть поодинокі випадки зараження людей надзвичайно небезпечними інфекційними недугами, такими як чума або холера, вважаються достатньою підставою для оголошення епідемії. Це зумовлено тим, що такі хвороби мають високу здатність до швидкого розповсюдження, несуть серйозну загрозу здоров'ю великої кількості осіб і потребують негайного реагування для запобігання катастрофічним наслідкам.

Отже, відмінною рисою дій, спрямованих на поширення епідемій, є те, що вони зазвичай здійснюються стосовно необмеженого кола людей, з акцентом на досягнення максимально можливого поширення інфекційних захворювань. Такі дії часто характеризуються високим рівнем загрози для здоров'я суспільства, оскільки їх наслідком стає інтенсивне зростання кількості заражених осіб, що ускладнює процес контролю та ліквідації інфекції.

Література:

1. Кримінальний кодекс України : Кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III: станом на 1 листоп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
2. Про захист населення від інфекційних хвороб: Закон України від 06.04. 2000 р. № 1645-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 29. Ст. 228. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1645-14#Text>
3. Словник української мови : в 11 томах. ред. коллег. І. К. Білодід та ін. Київ : Наукова думка, 1976. Т. 7. 723 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-613-6-82>

ПРАВОВІ ПЕРЕДУМОВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ЗАЛУЧЕННЯ ЕКСПЕРТА У КРИМІНАЛЬНЕ ПРОВАДЖЕННЯ: СВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ КОНТЕКСТ

Шуневич Катерина Андріївна

докторка філософії в галузі права,

асистентка кафедри кримінального процесу і криміналістики

Львівський національний університет імені Івана Франка

м. Львів, Україна

Приведення національного законодавства у сфері кримінальної юстиції відповідно до стандартів ЄС є одним із євроінтеграційних зобов'язань держави на шляху до вступу в ЄС. Зокрема, у червні 2023 року Європейська Комісія, надавши свій Висновок щодо заявки України на членство в ЄС, зазначила, що для набуття Україною членства в ЄС, ключовими кроками є подолання спроб неправомірного внутрішнього та зовнішнього втручання в судову систему (п. 1.3) як умови стабільності інститутів, що гарантують демократію, верховенство права та права людини [1]. Пізніше, у звіті Європейської Комісії за 2024 рік, згадано про потребу ухвалення концепції політики реформування судово-експертної діяльності відповідно до найкращих міжнародних практик (п. 2.2.2) [2].

Вочевидь для гармонізації національної правової системи з європейськими стандартами, зокрема з *acquis communautaires* Європейського Союзу, є необхідним вдосконалення законодавства, що є важливою умовою для якісного втілення кращих практик та підходів ЄС під час здійснення своєї діяльності органами правопорядку та іншими суб'єктами, діяльність яких “наближує правосуддя” у вигляді ухвалення